

8. Nyelv, kultúra, kommunikáció 2 – diskurzuselemzés

1., Bevezetés

Különböző bókok:

Férj: Biztos elfáradtál a vásárlásban.

Feleség: Gondolod? Akkor most te főzhetsz.

(Indonéz)

Barát 1: Látom, vettél egy varrógépet. Mennyibe került?

Barát 2: Olcsó volt. Használt gép. A feleségemnek nagy szüksége volt rá.

Barát 1: Na, legalább jó sok pénzt megspóroltál.

Barát 2: Jaj, ne viccelj!

(Indonéz)

Barát 1: Nagyon szép a kalap. Jól áll neked!

Barát 2: Tényleg? Jó meleg.

(Japán)

Barát 1: A fülbevalód igazi arany, ugye?

Barát 2: Igen, persze. Csakis aranyat vehetek fel.

Barát 1: Hát igen, vonzó külsőhöz kell a pénz.

Barát 2: Igen, szerintem is.

(Japán)

Barát 1: Szép a cipőd.

Barát 2: A szemed szép, amelyik látja.

(Iráni)

Fiú: Ez nagyon finom volt, anya! Sose fájjon a kezed!

Anya: Örülök, hogy ízlett.

(Iráni)

(Wolfson, 1986)

Feladat: Írjon egy szokásos magyar bókot és választ. Milyen elemek találhatóak egy ilyen párbeszédben?

Diskurzus: egy kommunikációs esemény szövege.

Szövegfajták, műfajok:

Írás fajták: iskolai, tudományos, szakmai, műszaki, kreatív, informális, ...

Írott műfajok: szerződés, levél (formális, informális), cikk, esszé, jelentés, kritika...

Szóbeli műfajok: monologikus: előadás, bemutató (prezentáció),...

dialogikus: beszélgetés, interjú, vita, 'pletykálkodás', ...

A diskurzuselemzés tárgya:

– szerkezet (szövegszervezés/-szerkesztés, koherencia, kohézió, hivatkozások, deixis, helyettesítés, elhagyás, stb.)

– funkció (tartalom, stílus, relevancia, hatékonyság, megfélelőség, stb.)

Komplex tudományterület, mely több más területből táplálkozik:

– nyelvészet (szintaxis, szemiotika, kohézió, ...)

– alkalmazott nyelvészet (szociolingvisztika, pragmatika, pszicholinguvisztika, stilisztika,...)

– társadalomtudományok (kulturális stúdiumok, pszichológia, antropológia,...)

1.1., A kontextus

A kommunikációs eseményt, beszédaktust körbevevő információ. A kommunikációban résztvevők közös vagy közösnek vélt tudása vagy elképzelése a szituációval kapcsolatban. E közös ismeret függ a kommunikáló partnerek kapcsolatától. (Pl. két barát, vagy két idegen beszélgetése)

A kontextus szociolingvisztikai megközelítésből:

- **A kontextust, melyben kommunikálunk, az egyén és a társadalom kapcsolata, valamint a társadalom, társadalmi csoport vagy közösség szerkezete alakítja.** → A kontextust az emberek kommunikációja és egymáshoz fűződő viszonya formálja.

- **A kontextus, melyet egy adott társadalom vagy csoport kultúrája hoz létre befolyásolja a kommunikációt.** →

A kontextus befolyásolja a kommunikációt. (Schiffrin 1996)

E látszólag ellentétes folyamat együtt létezik, és igen összetett módon hat a kommunikációra.

Feladat: Mondjon példát a fenti folyamatokra.

1.2., A diskurzus (Kramsch, 1998)

Verbális interakciók során a résztvevők kulturális hivatkozási teret teremtenek maguknak, melyben különféle társadalmi szerepeket vesznek fel. Ezek írásban és szóban eltérnek egymástól.

Beszéd és írás

7 fő különbség:

beszéd ←	→ írás
1 - mulandó és visszafordíthatatlan - azonnali reakciót igényel - szóátadások és -átvételek sorozata	- archiválható és felidézhető - a válasz késleltethető - állandóságot jelez, ami fontos (pl. jogi szövegekben)
2 - csapongó, kiszámíthatatlan - menet közben adunk hozzá még információt - a résztvevők együttműködése fontos	- hierarchikusan elrendezett mondat-szerkezetekből áll - lineárisan (egymás utáni sorokban) jelenik meg a papíron - nagyfokú kohézió jellemzi
3 - kötött kifejezéseket használ a kapcsolat fenntartására és bizonyos kommunikatív szándékok jelzésére	- gazdaságos - elemzésre készített - logikusan érvel - elvont kategóriákat használ
4 - látszólag felesleges elemekkel teli, terjengős - sok az ismétlés és újrafogalmazás benne	- elkerüli a felesleges elemeket
5 - lazán szerkesztett - nyelvtan és szókincs szempontjából „fésületlenebb” - mondatokat félbehagynak, újrakezdenek - a csendnek is szerepe van - a beszélő több dologra figyel: mit mond, hogyan, és megértik-e	- nyelvtanilag kötött - összetett szintaktikai szerkezeteket használ - a szóhasználat összefogott - az író a lehető legtöbb információt adja át
6 - emberközpontú, a kommunikációs kapcsolat fenntartása a legfontosabb	- témaközpontú, vagyis a téma kifejtése a legfontosabb
7 - kontextus függő, azaz a résztvevők és a helyzet erősen befolyásolja a beszélgetés kimenetelét	- csak kisebb mértékben függ a kontextustól, mivel nincs azonnali reakció, de figyelembe kell venni a célközönség feltételezett ismereteit.

A szóbeliség és írásbeliség egy kontinuum két végét jelzi, nem két külön kategóriát.

Feladat: Mondjon példát a beszéd és írott kommunikáció különbségeire.

2., Interkulturális különbségek a diskurzus létrehozásában

“Régóta fennálló és rögzült tévedés, miszerint, ha egy diák megfelelő esszét tud írni az anyanyelvén, akkor egy idegen nyelven is képes erre. E feltételezés hibás volta egyre nyilvánvalóbb, ahogy az angol mint idegen nyelv kurzusok száma növekszik az amerikai egyetemeken és főiskolákon az elmúlt időkben. Sok olyan külföldi diák, aki bár elsajátította a nyelvtani szerkezeteket nem képes megfelelő fogalmazásokat, szemináriumi dolgozatokat, szakdolgozatokat vagy disszertációkat írni. Az oktatók gyakran ilyen és ehhez hasonló megjegyzéseket írnak a külföldi diákok dolgozatára: ‘A tartalom rendben lenne, de az egésznek nincs fókusza.’ vagy ‘Nem jó a szöveg szerkezete’ vagy ‘Hiányzik a kohézió.’ És ezek a megjegyzések alapvetően pontosak. A külföldi diákok dolgozataiban azért nincs fókuszból, mert olyan retorikát és gondolat-sorrendet használnak, ami radikálisan eltér az anyanyelvi olvasó elvárásaitól.” (Kaplan, 1966, pp.3-4).

Kérdés: Hogyan kapcsolódik ez az elképzelés a nyelvi determinizmushoz?

- A Sapir - Whorf hipotézist inkább a nyelvi **performanciára** (teljesítményre) kellene vonatkoztatnunk, nem pedig nyelvészeti hipotézisként a nyelvi kompetenciára (képessegre). (nyelvi kompetencia: az anyanyelvi beszélő tudatos nyelvismerete) (Hunt and Agnoli, 1991)
- Minden nyelv lefordítható, de mindig valamilyen **vesztés** árán. Egy fordulat, amely természetes az egyik nyelvben használhatatlan lehet egy másikban. → a nyelv befolyásolja a gondolkodást (= a Sapir-Whorf hipotézis gyenge verziója). (Kaplan, 1966)
- **A logika** (és így a retorika) nem általános érvényű, hanem kulturálisan determinált: “A retorika alapja a logika [...], melynek gyökerei a kultúrában vannak; nem univerzális. A retorika tehát szintén nem univerzális, hanem kultúránként változó, sőt még egy kultúrán belül is változik időről időre. Erősen hat rá egy adott kultúra elfogadott ízlése is egy adott időben.” (Kaplan, 1966, p.2)

2.1., A kontrasztív retorika

A kontrasztív retorika megalakulása: Kaplan's (1966) cikke a kulturális gondolati mintákról.

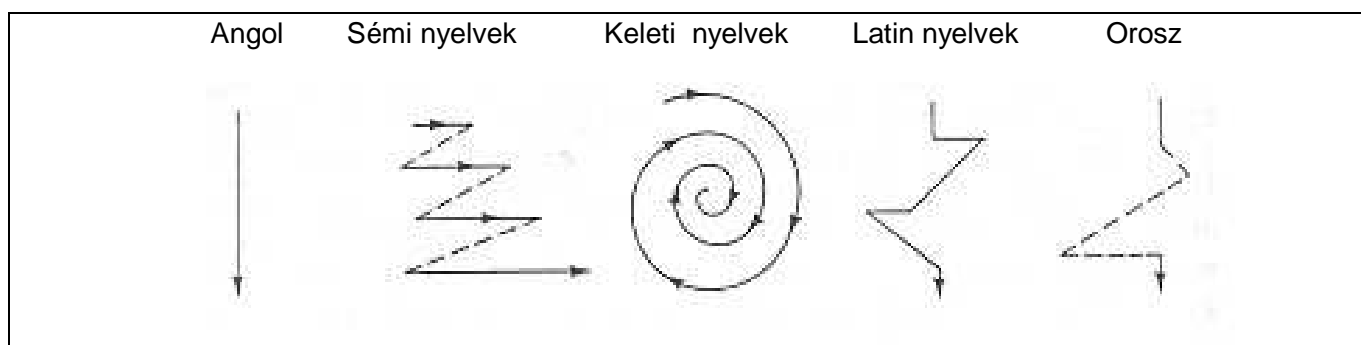
Alap felvetések:

- A retorika kulturálisan determinált.
  - Tisztán nyelvészeti (mondat szintű) elemzés nem elegendő a szövegek értelmezéséhez és elemzéséhez.
- Az elemzésnek a mondat szintről el kell jutnia a diskurzus/szöveg szintjére.

“A kontrasztív retorika olyan kutatási terület az idegennyelv-elsajátításban, mely az idegen nyelven írók fogalmazási problémáit tárja fel, és ezeket az anyanyelvi retorikai stratégiák tükrében próbálja megmagyarázni.” (Connor, 1996, p.5)

Kaplan (1966) koncepciója a nyelvek retorikai konvencióiról a vizsgált bekezdés-szerkezetek (azaz kultúra-specifikus minták) alapján:

- Anglo-európai: lineáris szerkezet (tételmondat + alátámasztás);
- Sémi nyelvek: párhuzamos mellérendelt tagmondatok sorozata;
- Keleti nyelvek: Közvetett megközelítés, lényeg csak a végén („cirkuláris” írás);
- Neolatin nyelvek és orosz: olyan mennyiségű kitérést és a lényeghez nem tartozó anyag bevonását engedik meg, mely túlzottnak tűnik egy anyanyelvi angol író számára.

Kaplan koncepciójának jelentősége:

- Az írás szerkezetek és stílusok kultúránként változnak;
- Az idegennyelv-használók anyanyelvének retorikai konvenciói befolyásolhatják az idegen nyelvi írást;
- Az idegen nyelvet tanulókat meg kell ismertetni a célnyelvi retorikai konvenciókkal.

Feladat: Milyen szerkezetűek a következő szövegek? Eredeti angol szövegek vagy fordítások?

1/

Lying smoker gets the flick

December 4, 2005

A German company has sacked one of its employees for smoking at home.

Sandro Beier was dismissed from his job with a Berlin printing company after being photographed smoking in his back garden. The company, Laserline, which runs a rigorous health and fitness program for its 100 staff, said Mr Beier, 42, had "defrauded" it by lying about his smoking habits.

It said Mr Beier had signed an agreement in which he stated he did not smoke. In return he received a monthly bonus of €100 (\$156).

"He defrauded us of some €1200 a year," a company spokeswoman said. "If someone steals from their company, it is normal that they are punished."

2/

We are dependent, for understanding and for consolation and hope, upon what we learn of ourselves from songs and stories. From this statement, we can know that through songs and stories, people realize themselves, humanity, and their societies. The literacy - mastery of language and knowledge of books - is the essential factor that enlarges people's knowledge, and improves mutual realization of people, and then creates the smooth society. From kindergartens to colleges, from homes to offices, we learn how to interact with someone and how to realize ourselves and our societies. The literacy helps us to accustom and realize them. Hence, "literacy is not an ornament, but a necessity." (Cai 1993, 12)

2.2., Különbségek nyelvek között

Olvasói és írói felelősség (Hinds, 1987)

Az **olvasói felelősségre alapozott szöveg** az olvasótól várja el a szöveg értelmezését, a belső kohézió és hivatkozások felismerését, és a ki nem fejtett részek jelentésének megértését.

Az **írói felelősségen alapuló szöveg** világos jelzéseket ad az értelmezéshez. A szöveg koherens, nincs kétes jelentés. Ez megkönnyíti a szöveg feldolgozását.

Szövegszerkesztési különbségek nyelvenként (Connor 1996):

Arab

- többnyire mellérendelő (vö. alárendelés az angolban)
- gyakori a párhuzamos szerkezetek használata szövegszinten is
- az ismétlés szerepe érvelésként nagyon erős minden nyelvi szinten (morfológiai, szavak, kifejezések, mellékmondatok, mondatok, szöveg)
- a stílusra nagy hatással van a klasszikus, Koránban található, arab

Kínai

- A fogalmazásokat a négy részes *qi-cheng-jun-he* (bevezetés, kifejtés, eltérő téma bevonása, konklúzió) szerkezet jellemzi.
- Az indirekt stílus és célzások jellemzőek: → A témát nem közvetlenül tárgyalják, hanem közvetetten kapcsolódó gondolatokon, retorikai kérdéseken anekdotákon, analógiákon keresztül közelítik meg.
- A közvetettség az egyén szerepének kulturális meghatározottságának eredménye lehet: az individualizmus (és így a közvetlen kommunikáció és a személyes vélemény szabad kifejtése) problémás.
- Az érvek késleltetettek, gyakori bennük az elbeszélés vagy történelmi és vallásos szövegekre való utalás, közmondások. Ezek célja a szöveg élénkítése, díszítése. (= a nyugati olvasók számára ez zavaró)

Japán

- A fogalmazásokat a négy részes *ki-shoo-ten-ketsu* (bevezetés, kifejtés, eltérő téma bevonása, konklúzió) szerkezet jellemzi.
- *ten* = olyan szöveg, mely valamelyes kapcsolatban áll a témával, de nincs hozzá közvetlen köze. ⇒ a nyugati olvasó számára inkoherens
- "olvasói felelősségre alapozott szöveg"
- A szöveg céljára gyakran csak utalnak, nem nyilvánítják ki.

Koreai

- A fogalmazásokat a négy részes *ki-sung-chon-kyul* (bevezetés, kifejtés, eltérő téma bevonása, konklúzió) szerkezet jellemzi. ⇒ a nyugati olvasó számára inkoherens
- A szövegek általában nem lineárisak, de a végén található tételmondat. ⇒ közvetettség

Német

- Gyakori a témától való eltérés (vö. angol lineáris kifejtés)
- A tartalomra koncentrálnak (inkább mint a formára)
- Az olvasónak kell értelmezni a szöveget → "olvasói felelősség"

Finn

- Induktív szövegalkotás (a lényeg a végén közlik)
- Az író "sugallja" a gondolatokat, de nem írja le őket nyíltan → "olvasói felelősség" (= tisztelet az olvasó iránt)

Spanyol

- Kedvelik a kidolgozott, díszes nyelvezetet

Cseh

- Erős német hatás jelentkezik a cseh tudományos/szakmai írásban (összetett nyelvtani szerkezetek, nominalizáció, „túlzsúfolt” kifejezések)
- A cél közlése rendszerint visszatartott/késedelmes.
- Az olvasói felelősségre alapozó szöveg erény (vö. finn)
Pl.: Čmerková (1994, p.18) interjúja:
"Nem szeretném elmondani az elején, hogy hova akarok eljutni a végére."
"Egy cikk legyen olyan, mint egy detektív regény. [...] Azt akarom, hogy az olvasó kövesse a gondolatmenetemet."

Példák tartalmi különbségekre különböző műfajokban – különböző szöveg-rituálék használata:

panaszlevél – angolul: probléma leírása, megoldás kérése
– magyarul: probléma leírása, megoldás kérése, jogokra való hivatkozás vagy akár fenyegetés

elnézést kérő levél – angolul: sajnálat/együttérzés kifejezése, felelősség elismerése, jóvátétel felajánlása
– magyarul: sajnálat/együttérzés kifejezése, felelősség elismerése, jóvátétel felajánlása

3., Tipikus szövegszerkezet angolul:

A „bevezetés – tárgyalás – befejezés szerkezet műfaj függő.

BEVEZETÉS

figyelemfelkeltés (anekdota, retorikai kérdés, statisztika, idézet, aktuális hivatkozás, példa, analógia, történet, meglepő állítás...)

átvezetés ("Ez olyan, mint...", "Ebből következik, hogy...")

a téma megnevezése

a téma fontosságának indoklása

előrevetítés (a tartalom logikus csoportokban való előzetes ismertetése) [A MONDD-MONDD-MONDD

módszer: mondd el a közönségnek, hogy mit fogsz mondani nekik]

TÁRGYALÁS (Mondd el, amit mondani akarsz)

tétel (a lényeg, vélemény, érv)

alátámasztó tények, bizonyítékok

illusztráció

A tárgyalást a főbb gondolatok köré (szinte pontokba szedve, logikusan, lineárisan) szokás szervezni. Az egyes gondolatokat, rövid átvezetéssel kötik egymáshoz.

BEFEJEZÉS/KONKLÚZIÓ

A befejezés/konklúzió **NEM**: a probléma megoldása, a végkövetkeztetés, a legutolsó gondolat, egysoros lezárás (mint pl. „Ezt akartam elmondani.)

A szöveg jól elkülöníthető része, melynek elemei:
 összefoglalás (Mondd el, amit mondtál nekik.)
 hatásos megerősítés, végkövetkeztetés
 (szóbeli szövegnél: elbúcsúzás)

Tipikus szövegfajták jellemző szerkezete:

<p>NARRÁCIÓ/ELBESZÉLÉS vagy FOLYAMAT</p>	<p>----- E—E—E—E—E—E □ tételmondat, - események, lépések - konklúzió a téma, szereplők, logikus vagy hely, idő kronologikus sorrendben bemutatása megfelelő utalásokkal a körülményekre</p>
<p>LEÍRÁS</p>	<p>R—R—R—R—R—R független vagy logikusan csoportosított részletek vagy: fókuszált megközelítés: > > > > > <<<<<<< Az általánostól a konkrét felé vagy a konkrétól az általános felé</p>
<p>ÉRVELÉS, VÉLEMÉNY</p>	<p>----- B—B—B—B Ell— Ell— Ell □ Tétel - alátámasztó hivatkozás konklúzió a vélemény, bizonyítékok ellenérvekre érv, eset & ezek cáfolata bemutatása [Személyes vagy általános vélemény nem megfelelő alátámasztás. Elismert forrásokra kell hivatkozni.]</p>
<p>ISMERTETÉS, BEMUTATÁS (magyarázat, kifejtés, érvek bemutatása, elemzés) – információ, tények, példák, magyarázatok használata egy téma körüljárására, egy állítás kifejtésére. Az alábbi módszerek magukban vagy egymással kombinálva is használatosak:</p>	
<p>Definíció</p>	<p>----- FD—FD—FD R—R—R—R tétel formális definíció részletek leírása szinonimák, antonimák, példák, osztályozás, stb.</p>
<p>Példákkal való alátámasztás</p>	<p>----- Pl—Pl—Pl—Pl vagy: Pl—Pl—Pl—Pl ----- tétel példák példák tétel vagy: ----- Pl—Pl <i>Pl--Pl--Pl--Pl</i> □ tétel fontos példák lényegtelenebb példák tétel v. konklúzió</p>
<p>Osztályozás</p>	<p>----- R—R—R—R—R (□) Tétel a kategóriák részletei (konklúzió) (a kategóriák áttekintése)</p>
<p>Összehasonlítás és összevetés</p>	<p>----- [A B] [A B] [A B] □ bevezetés A és B tulajdonságainak konklúzió szisztematikus összehasonlítása</p>

	<p>vagy:</p> <p>----- A B □</p> <p>bevezetés A és B összehasonlítása külön-külön leírással konklúzió</p>
Ok – okozat	<p>----- O—O—O—O—O K—K—K—K—K</p> <p>bevezetés okok következmények</p> <p>vagy:</p> <p>----- K—K—K—K—K O—O—O—O—O</p> <p>bevezetés következmények okok</p>

Kérdés: Milyen szövegfajtákat képviselnek az alábbi szövegek?

Unbelievable Joy – Agatha Christie

On my fifth birthday, I was given a dog. It was the most shattering thing that ever happened to me; so shattering, such unbelievable joy, that I was unable to say a word. When I read that well-known cliché "so and so was struck dumb" I realize that it can be a simple statement of fact. I was struck dumb-I couldn't even say thank you. I could hardly look at my beautiful dog. Instead I turned away from him. I needed, urgently, to be alone and come to terms with this incredible happiness. (I have done the same thing frequently during my later life. Why is one so idiotic?) I think it was the lavatory to which I retired-a perfect place for quiet meditation, where no one could possibly pursue you. Lavatories were comfortable, almost residential apartments in those days. I closed the heavy mahogany shelflike seat, sat on it, gazed unseeingly at the map that hung on the wall, and gave myself up to realization. "I have a dog... a dog. It's a dog of my own.. . my very own dog.... It's a Yorkshire terrier. .. my dog.. . my very own dog.. .."

Big Sur – Henry Miller

Big Sur has a climate of its own and a character all its own. It is a region where extremes meet, a region where one is always conscious of weather, of space, of grandeur, and of eloquent silence. Among other things, it is the meeting place of migratory birds coming from north and south. It is said, in fact, that there is a greater variety of birds to be found in this region than in any other part of the United States. It is also the home of the redwoods; one encounters them on entering from the north and one leaves them on passing southward. At night one can still hear the coyote howling, and if one ventures beyond the first ridge of mountains one can meet up with mountain lions and other beasts of the wild. The grizzly bear is no longer to be found here, but the rattlesnake is still to be reckoned with. On a clear, bright day, when the blue of the sea rivals the blue of the sky, one sees the hawk, the eagle, the buzzard soaring above the still, hushed canyons. In summer, when the fogs roll in, one can look down upon a sea of clouds floating listlessly above the ocean; they have the appearance, at times, of huge iridescent soap bubbles, over which, now and then, may be seen a double rainbow. In January and February the hills are greenest, almost as green as the Emerald Isle. From November to February are the best months, the air fresh and invigorating, the skies clear, the sun still warm enough to take a sun bath.

Parentage and Parenthood – Ashley Montagu

It is apparently very necessary to distinguish between parenthood and parentage. Parenthood is an art; parentage is the consequence of a mere biological act. The biological ability to produce conception and to give birth to a child has nothing

whatever to do with the ability to care for that child as it requires to be cared for. That ability, like every other, must be learned. It is highly desirable that parentage be not undertaken until the art of parenthood has been learned. Is this a counsel of perfection? As things stand now, perhaps it is, but it need not always be so. Parentage is often irresponsible. Parenthood is responsible. Parentage at best is irresponsibly responsible for the *birth* of a child. Parenthood is responsible for the development of a human being – not simply a child, but a human being. I do not think it is an overstatement to say that parenthood is the most important occupation in the world.

On the legalization of drugs – *Unknown source*

There are two drugs that are legal now: alcohol and nicotine. These two legal drugs demonstrate what will happen if other drugs, like cocaine, are legalized. According to Dr. Herbert Kleber, of the Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University, today ten times more Americans use alcohol and five times more use tobacco than illegal drugs. He quotes a recent survey stating that 98 million Americans had used alcohol in the previous month and 54 million had used cigarettes, while only 11 million had used illicit drugs (DEA*, Claim III, 1). Drug Enforcement Administration figures indicate that currently about half a billion people are addicted to nicotine and 18 million are addicted to alcohol. In contrast, only 5 million are addicted to illegal drugs (Claim IV, 1). These numbers clearly show that if drugs are legal, people are more likely to use them, since, by being legal, they are appear as being acceptable. Campaigners for the legalization of drugs emphasize that people can be trusted to take responsibility for their choices, yet the figures quoted prove the opposite. Thus, legalizing drugs like cocaine and heroin would most likely result in more drug use and more drug addiction.

* – Drug Enforcement Administration

Hivatkozások:

- Cai, G. (1993). *Beyond "bad writing": Teaching English composition to Chinese ESL students* (No. ERIC Document 364104).
- Čmerková, S. (1994). *Academic writing in Czech and English*. Paper presented at the Conference on Academic Writing – Research and Applications. University of Helsinki, Finland, May 21-23, 1994.
- Connor, U. (1996). *Contrastive rhetoric*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hinds, J. (1987). Reader versus writer responsibility: A new typology. In U. Connor and R.B. Kaplan (eds.), *Writing across languages: Analysis of L2 text* (pp. 141-52). Reading, MA: Addison-Wesley.
- Hunt, E., & Agnoli, F. (1991). The Whorfian Hypothesis: a cognitive psychology perspective. *Psychological Review*, 98(3), 377-389.
- Kaplan, R. B. (1966). Cultural thought patterns in intercultural education. *Language Learning*, 16, 1-20.
- Schiffrin, D. (1996) Interactional Sociolinguistics. In: McKay, Sandra Lee és Hornberger, N.H. (Ed.). *Sociolinguistics and Language Teaching*. (307–328). Cambridge: Cambridge University Press.
- Wolfson: Compliments in cross-cultural perspective. In Valdes, J.M. (ed.). (1986). *Culture Bound*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kötelező olvasmány:

- Furka Ildikó (2008). A szakmai önéletrajz retorikai és kulturális elemzése. In T. Váradi (Ed.), *II. Alkalmazott Nyelvészeti Doktorandusz Konferencia* (pp.17-33). Budapest: MTA, Nyelvtudományi Intézet. Interneten elérhető: <http://www.nytud.hu/alknyelvdok08/proceedings08.pdf>
- Hidasi Judit (2004). *Interkulturális kommunikáció*. Budapest: Scolar. pp.67-76.